

hátralévő feladat csak hosszú és fáradságos munkával oldható meg. Különbösen áll ez az életrajzirodalomra. Ezért fokozottabb jelentőséget kell tulajdonítanunk minden olyan munkának, amely tudományos módszerrel valamely történelmi személy életrajzát adja. Kétszeres örömmel fogadjuk, ha a szabadságharcban szereplők valamelyikéről szól a munka, mint Sziklay könyve is.

Sziklay Lászlónak ez a tanulmánya kétségtelenül jelentékenyen hozzájárul a nemzeti ségi probléma komplexumának világos, igazságos és részrehajlatlan történeti megvilágításához és egyben jelentős figyelmeztetés azokra az adósságokra, amelyeket a magyar történetíróadalomnak le kell rónia nemcsak a szlovák, hanem többi nemzetiségeink felé is.

BÁNKUTI IMRE

PAUSZTOVSKIJ: KARA BUGAZ.
(Új Magyar Könyvkiadó.)

Az író elvezet bennünket a Kaspi-tenger vidékére, hol a rejtelmes Kara Bugaz öböl fekszik, s amelyet a hajók nagy ivben, messze elkerülnék. Az öböl sivatag környékezi, mely alatt köölaj, szén s egyéb nyersanyag rejtőzik mérhetetlen mennyiségben. Maga az öböl is a természet csodálatos vegyi ipartelepe: minden télen hatalmas tömegben csapódik ki az öböl vizéből a mirabilit, ez a fontos nyersanyag, melyet üvegkiszítésre használnak. Ezt meséli el az író ebben a könyvében, s végigvezeti az olvasót az öböl történetén: Zserebcov hadnagytól, Karelintől, az öböl első kutatóitól kezdve egészen addig, amíg a szovjet kormány végre behatóan foglalkozik az öböl s környékének hatalmas vegyi kombináltá váló átalakításának tervével. Az író könyvében módot talál arra, hogy bemutassa az Októberi Forradalom pillanatfelvételszerű epizódjait; a nomád turkmenek életét, s bemutassa: hogyan küzd a szovjet ember a természettel, az ottani népek maradi gondolkodásmódjával, hogyan dolgoznak azon, hogy hazájukat felvirágoztassák. És az egyes típusok, melyek a szovjet ember hű képét adják: Miller, akit a denikinisták kegyetlenkedései nem tudtak megtörni, vagy Horobryh mérnök, aki, ha egyszer valamibe belefogott, addig nem hagyta abba, míg feladatát jól el nem végezte. Vagy ott van Barily, aki a nép felvilágosításán fáradozott, ezek mindmind az igazi embertípusok, akik nem

törődnek a nehézségekkel és az ember-telen viszonyok között is elvégzik becsületes munkájukat.

Az optimista realizmus könyve ez, hol az író azzal fejezi be regényét: hogyan képzei el Kara Bugaz sorsát egy vegevszlány, egy mérnök s egy tündé. A fordítás Fedor János munkája.

KORONGI MIKLÓS

MÉREI GYULA: MEZŐGAZDASÁG ÉS AGRÁRTÁRSADALOM MAGYARORSZÁGON 1790—1848. (Keleuturópai Tudományos Intézet.)

Örvendetes, hogy 48 ünneplése nem merül ki üres frázisokban, hanem a magyar tudományosság alapos kutatómunkával derít fényt a 48 körüli eseményekre s ezzel ünnepli legméltóbban a száz évvel ezelőtti magyar átalakulást. Történelmünknek legizgatóbb korszaka épp a 48-at megelőző — a maihoz annyiban hasonló — néhány évtized: a reformkor. Ennek a kornak megértéséhez ad kitűnő megalapozást ez a könyv, s e könyv megjelenése óta — s ez örvendetes másodsor! — több fiatal történészkutatóknak, *Spira Györgynek, Stern Pálnak, S. Sándor Pálnak, P. Zsigmond Pálnak a Valóság és a Társadalmi Szemle* hasábjain megjelent gazdaság-és társadalomtörténeti analízisei. Valamennyi mű, így az ismertetendő is, kitűnően mutat rá a magyar feudalizmus bomlására; a fökéstermelés feltételeinek kialakulására és nehézségeire; a nagybirtokok kialakulására; hagyományos robotmunkára támaszkodó parasztgazdálkodású termelésre; az ezzel ellenében kifejlődő kapitalista birtokkezelésre; az ezt lehetővé tevő gabona- és gyapjúkonjunktúrára. Ezekből a gazdasági tényekből kitűnően kielemezhető a társadalomképző erők, ezekből a politikai gondolkodás két alapvető formája: *a haladás és maradás*. A bomló feudalizmus társadalmi is plasztikusan vetődik elénk: a hagyományosan gondolkodó feudális nagy- és középbirtokosok, a kapitalista átalakulás haladó főúri hívei, a ténkremerő kismenesség, és a zselléresedő jobbágyosság. A képet kitűnően jelzi az „ideológiai fölépítmény”nek tekinthető törvényhozás: a reformországgyűléseknek a jobbágykérdésben hozott, a maguk jellegzetes felemással-gukkal, javítani akaró s mégis rosszabbat okozó, toldozó-foltozó határozatait.

Ugyanekkor általános érvényű társadalomfejlődési elvek is elvonhatók ebből